

Analýza protiteroristické politiky Velké Británie s využitím konceptu europeizace

Raimonda Nováčková¹

Text byl zpracován v rámci interního grantového systému Metropolitní univerzity Praha, grant č. MVES/3/2010

Abstract: *The Analysis of Counter-terrorism Policy in Great Britain via the Application of the Concept of Europeanization.*

The main objective of this study is the application of the concept of Europeanization to the area of the counter-terrorism policy. Europeanization is then illustrated on several institutional and legislative milestones in the evolution of the fight against terrorism. Due to the mutual interactions between the national and supranational level, the processes of change can be observed within Great Britain as well as on the EU level. The text is structured chronologically into the following parts: the initial formation of the fight against terrorism, the period after 11/9, the period after the terrorist attacks on two European cities, and finally the current form of counter-terrorism policy in the context of the Lisbon treaty.

Keywords: *Europeanization, counter-terrorism policy, Schengen area, Europol, European Arrest Warrant, EU's Counter-terrorism Strategy, Lisbon Treaty, Great Britain.*

Úvod

Předkládaná studie nabízí aplikaci konceptu europeizace na protiteroristickou politiku Velké Británie. Vzájemné vztahy Evropské unie (dále jen EU) a Velké Británie se od samého počátku jejich vývoje vyznačují spíše komplikovanější a specifitější povahou. S ohledem na geografickou polohu, historii, tradici, politický systém, postavení země v globálním měřítku nebo důraz na národní suverenitu je nutno říci, že Velká Británie se v mnohém od ostatních členských států odlišuje. Jedná-li se o ovlivňování politik mezivládního charakteru (pod něž spadá i samotný boj proti terorismu) ze strany EU, je v případě Velké Británie relevantní očekávat určitou rezistenci a snahu směr vlivu spíše obrátit či v mnohých případech svým způsobem omezit, popřípadě oddálit.

Kontext výzkumu je ohraničen výzkumnou otázkou, zabývající se tím, zdali a jak dochází k europeizaci protiteroristické politiky v rámci národní, potažmo supranacionální roviny. Obecně vzato lze europeizaci charakterizovat jakožto vliv unijní úrovně na úroveň národní (Vink and

¹ Kontakt: Katedra Mezinárodních vztahů a evropských studií, Metropolitní Univerzita Praha, o.p.s., Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10 – Strašnice, e-mail: novackova@c4ss.cz; raymi@seznam.cz.

Graziano 2007: 7-8) a naopak. Jakkoli je existence oboustranného působení nepopíratelná, k zodpovězení výzkumné otázky je nezbytné vnímat europeizaci především jako obousměrný proces (viz obrázek 1), založený na předpokladu vzájemných interakcí, komunikaci a ovlivňování mezi EU a jednotlivými členskými státy (Bulmer, Burch 2001: 75). O to více tato definice nabývá platnosti v rámci politik vnitřní bezpečnosti s mezivládním charakterem. Identifikaci europeizace je tak možné shrnout do procesu změny v rámci jednotlivých členských států v podobě sbližování či přizpůsobování konkrétních politických oblastí na straně jedné a do projekce národních politik/modelů na nadnárodní rovině na straně druhé (Wong 2007: 322), a to zejména v tomto případě skrze sledování implementace příslušných (bezpečnostních) opatření. Na základě výše uvedeného je tedy potřeba zaměřit pozornost výzkumu nejen na to, jakým způsobem EU transformuje protiteroristickou politiku Velké Británie, ale i na to, jaký vliv má samotná Velká Británie na tuto oblast v mezích nadnárodní úrovně. V neposlední řadě je rovněž nutné zohlednit nejrůznější faktory vnější a vnitřní povahy, od nepředvídatelných událostí typu teroristického útoku po zájmy a potřeby konkrétní země. Tyto intervenující aspekty totiž v celkovém formování protiteroristické politiky sehrávají nezanedbatelnou roli.

I přesto, že se protiteroristická politika dostala více do povědomí až po teroristických událostech z let 2001, 2004 a 2005, nelze opomenout ani předchozí institucionálně-legislativní vývoj, jenž stál u zrodu současné podoby této bezpečnostní oblasti. Z tohoto důvodu se studie zaměří i na období před útoky na americké cíle a vrátí se k samotným počátkům, jejichž významnost tvoří neopomenutelnou součást celkového rámce nynější protiteroristické politiky. Snahou textu je tedy postihnout rozvoj boje proti terorismu s ohledem na europeizační tendence v celé jeho dosavadní historické linii, současně při respektování klíčových milníků. Proto bude europeizace protiteroristické politiky Velké Británie, zohledňující chronologické uspořádání, ilustrována na případech Schengenského prostoru, Europolu, Evropského zatýkácího rozkazu a Strategie pro boj proti terorismu, Lisabonskou smlouvu nevyjímaje.

K hlavním přínosům předkládaného, kvalitativně pojatého výzkumu, patří zejména konfrontace tematicky zaměřené akademické literatury a realizovaných rozhovorů s národními experty.² Takto získaná data představují klíčovou přidanou hodnotu analýzy, jež ve spojení s informacemi z odborné literatury přispěla k formulaci konečných závěrů. Studie tedy usiluje nejen o další teoretizaci protiteroristické politiky skrze užití konceptu europeizace, ale i o

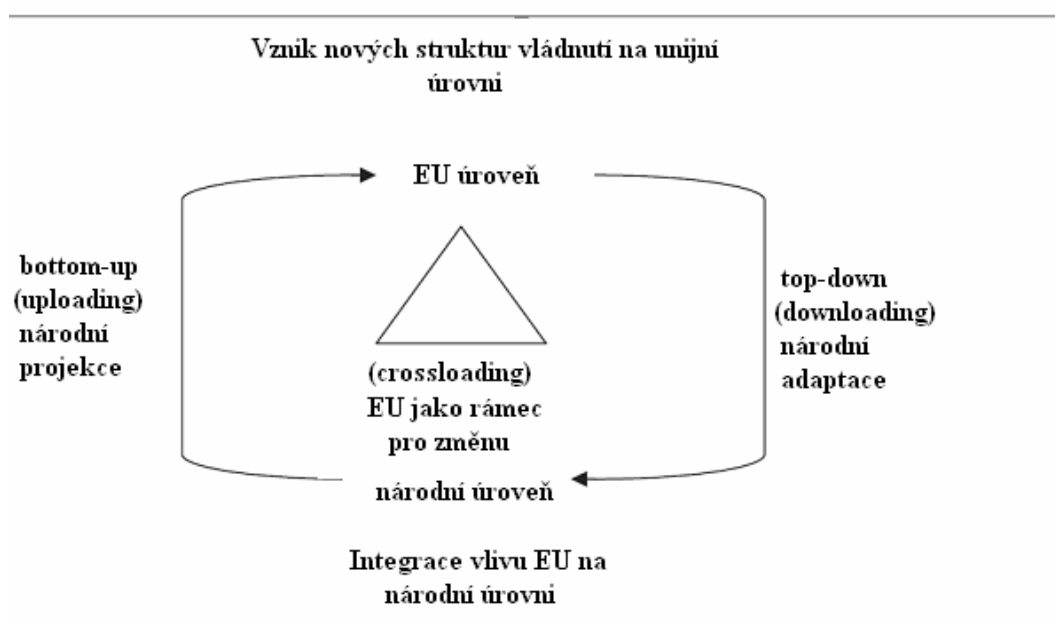
² V textu jsou užity informace získané z 5 realizovaných rozhovorů ve Velké Británii, jež byly provedeny v rámci relevantních institucí jako Cabinet Office, Home Office, Foreign and Commonwealth Office, British Police či European Commission Representation in the United Kingdom, a to na pozici senior policy adviser, klasických úrovních political officer či seržantské hodnosti v rámci britské policie. Autorka respektuje přání oslovených expertů, z tohoto důvodu nejsou v předloženém textu zveřejněna žádná jména.

výzkum národní roviny této politiky, již nelze vzhledem k nemožnosti odděleného vnímání se supranacionální úrovní zkoumat separátně.

Teoretický rámec

K výzkumu europeizace protiteroristické politiky nejlépe poslouží soubor teorií nového institucionalismu. Tento přístup přispívá k lepšímu uchopení jednání Velké Británie ve vztahu k EU. Prostřednictvím jednotlivých typů této teorie lze nalézt odpovědi na dílčí otázky. Například, z jakého důvodu se země do určitých struktur zapojuje a do jiných nikoli, proč je určitý legislativní akt na rozdíl od druhých implementován, nebo co stojí za ochotou vzdát se části své suverenity a přenést daný aspekt svého národního modelu protiteroristické politiky na supranacionální úroveň. Aby bylo možné se těmito jednotlivostmi zabývat, je třeba zakomponovat předpoklady všech tří teoretických východisek ve formě historického, racionalistického a sociologického institucionalismu. Europeizace protiteroristické politiky bude poté ilustrována na pozadí tradičních přístupů, a to skrze „bottom-up“, „top-down“ a „cross-loading“ perspektivu. Zatímco první pojetí sleduje vliv členských států na EU, druhé se zaměřuje na opačný směr působení a posledně uvedené se vztahuje na transfer určitých postupů či modelů mezi jednotlivými členskými státy.

Obrázek 1: Europeizace jako obousměrný proces změn

Zdroj: Major, C. (2005): *Europeanisation and Foreign and Security Policy: Undermining or Rescuing the Nation State?* Politics. Vol. 25, No. 3, pp. 175-190 (převzato a následně dle potřeb upraveno autorkou)

Studie vychází ze základních předpokladů všech uvedených teoretických pojetí. Historický institucionalismus tvrdí, že zakotvené struktury a postupy jsou více rezistentní proti působení vnějších vlivů (Knill, Lenschow 2001: 17). Důležitý je tzv. aspekt závislosti na předchozím vývoji (Risse et al. 2001: 2-3). V tomto ohledu je tedy daleko složitější ovlivnit neformální procedury, běžnou praxi, normy či pravidla, jež v daném systému dlouhodobě fungují, a představují tak způsob chování aktéra v určité situaci (Hall and Taylor 1998: 17). Aktérovo jednání může být ovlivněno i nastalými nepředpokládanými okamžiky (tzv. *“critical junctures“*), jimž je dané chování uzpůsobeno, stále je však svým způsobem určeno anebo omezeno předchozím vývojem (Thelen 1999: 387). Významnou roli sehrává i samotný vývoj institucionálních struktur a procesů či faktor času, jako načasování nebo rychlost příslušné změny (Bulmer 2007: 50, Argomaniz 2009: 152).

Pokud se uvedené argumenty aplikují na protiteroristickou politiku Velké Británie, je možné říci, že platí do té míry, do jaké se týkají určitých požadavků ze strany EU a priorit či potřeb samotné země. Velká Británie bude spíše ochotna pozitivně reagovat na exogenní vlivy v okamžiku, kdy zasáhnou neočekávané události, vyplývající z procesů na mezinárodní a domácí scéně (teroristické útoky), a nebo ve stavu, kdy daná aktivita bude odpovídat jejím národním zájmům a potřebám.

Posledně uvedenému odpovídá i teoretické uchopení skrze optiku institucionalismu racionální volby. Tzv. racionalistický institucionalismus vychází z toho, že státy jsou racionálními aktéry, kteří jednají v souladu se svými zájmy (Featherstone 2003: 16) a primárně usilují o maximalizaci svého užitku v rámci systému, v němž existuje určité normativní nastavení (Kratochvíl 2008: 186). Evropská integrace je tak považována za kolektivní akci, jejímž cílem je optimalizace zisků zúčastněných hráčů (Bulmer and Lequesne 2005: 6). V tomto ohledu je ze strany aktérů následována logika výhodnosti. Ta je postavena na předpokladu vyhodnocování nejrozumnějších alternativ ze strany daného aktéra/státu, jehož konečné rozhodnutí vyplývá z posouzení možných konsekvencí tak, aby se v první řadě shodovaly s uvedenými preferencemi/zájmy. Politiky s mezivládním charakterem mohou být následně objasněny pomocí interpretace výstupů či výsledků, jež jsou do budoucna od konkrétního jednání očekávány. Chování států je tedy v tomto směru ovlivněno především předpokládanými výhodami (March, Olsen 1998: 949-950). Europeizace je s ohledem na daný kontext vnímána jako struktura rozšiřující možnosti konkrétních aktérů, např. v rámci zvyšování politického vlivu v určité oblasti, apod. (Borzel, Risse 2003: 63).

I prostřednictvím uvedených domněnek lze vyložit europeizaci protiteroristické politiky Velké Británie. Vzhledem ke skutečnosti, že členské státy i nadále zůstávají klíčovými hráči na poli boje proti terorismu, je zřejmé, že se své suverenity v této oblasti nebudou vzdávat bez ohledu na svůj užitek. Je tedy možné předpokládat, že jejich jednání bude ve větší míře v souladu s konkrétními potřebami. Příkladem z praxe může být kupříkladu vzájemná výměna informací, osvědčených postupů (tzv. best practices), apod.

Naproti tomu sociologický institucionalismus, vycházející ze sociálního konstruktivismu, staví na logice vhodnosti. Tato logika, zahrnující jak kognitivní, tak i normativní determinanty, spočívá v následování pravidel, jež jsou ze strany aktéra/státu vnímána jako přirozená, správná, očekávaná a legitimní. Daný stát tak usiluje o plnění svých závazků vyplývajících z určité role, identity či členství v organizaci. Samotné jednání, shodující se s převažujícími normami v tom kterém společenství, je pak určováno tím, co je pro daného aktéra v konkrétní nastalé situaci vhodné. Takovéto počínání se může opírat o zkušenosti, očekávání či vědomí toho, že určité kroky mohou přispět k vyřešení nějakého problému. Tímto způsobem lze též projevit sounáležitost s konáním celé skupiny (March, Olsen 2004: 3-4).

Sociologický institucionalismus též předpokládá, že změny jsou způsobovány především socializací daných aktérů, jež nakonec vyústí v internalizaci příslušných norem a vzniku nových identit. Rovněž se opírá o tvrzení, že náhlé změny hlubšího charakteru lze očekávat spíše na základě vypuknutí krizové situace či vnějšího donucení a že aktéři daleko pravděpodobněji přijmou nové normy a pravidla, které se vyznačují větší slučitelností, a odpovídají tak společnému a sdílenému vnímání či strukturám (Borzel and Risse 2003: 58-59, 70). Sociologický přístup objasňuje související změny prostřednictvím aktérů, již příslušné normy vytvářejí, a pomocí společných neformálních institucí, jejichž vzájemné působení vyústí v konečný proces adaptace či přizpůsobení dané oblasti (Vink and Graziano 2007: 13). Navíc aktér, nacházející se v určité situaci, zvažuje nastalé okolnosti tak, aby jeho závěrečné vyjádření odpovídalo vhodnosti v kontextu širšího kulturního prostředí (např. v rámci organizace, jejíž je členem), v němž ho prezentuje (Hall and Taylor 1998: 26).

V kontextu protiteroristické politiky by se na základě výše uvedeného mohlo jednat zejména o kolektivní shodu na identifikaci hrozeb a rizik vyplývajících z mezinárodního terorismu, stanovení jednotných definic na unijní úrovni či sílící potřebu vzájemné spolupráce. Rovněž v souvislosti s protiteroristickou politikou Velké Británie platí větší pravděpodobnost přizpůsobení oblasti supranacionální úrovni v případě vyšší míry slučitelnosti s domácím prostředím. Základním problémem však i nadále zůstává odlišná percepce terorismu napříč

spektrém jednotlivých členských států, vyvěrající především z odlišných historických zkušeností. Tvzení sociálních institucionalistů je do značné míry v souladu s předchozími dvěma druhy tohoto přístupu. Závažné změny, ať už legislativního či institucionálního rázu, se v rámci boje proti terorismu na obou rovinách (unijní, národní) vyskytují ve větší míře po závažných událostech typu teroristického útoku nebo při povinnosti přijmout právně závazný akt ze strany EU. Stejně tak se ale aktéři spíše ztotožní s právní normou, jež bude odpovídat jejich klíčových zájmům a již zakotveným hodnotám a idejím.

Jedním z možných problematických bodů teoretizace konceptu europeizace je jeho selhání v souvislosti s podáváním zpětné vazby tradičním integračním teoriím, respektive teoriím mezinárodních vztahů. Přesto lze zmínit například neofunkcionalismus či mezivládní přístup, u nichž je možné pozorovat několik společných rysů s teoriemi nového institucionalismu. Neofunkcionalismus se soustředí především na dynamiku mocenské akumulace na supranacionální úrovni, zdůrazňuje význam nadnárodních aktivit a poukazuje na potřebu respektování širšího kontextu, historického pozadí a určujících faktorů, v jejichž rámci vznikají příslušná rozhodnutí a následné změny (např. skrze vliv evropských norem). V tomto případě je možné sledovat úzkou spojitost s některými tvrzeními historického a sociologického institucionalismu. Neofunkcionalistická teorie ale zároveň tvrdí, že vlády členských států se ochotně vzdávají svých pravomocí, resp. suverenity ve prospěch EU. Tento argument se však nesetkal s praktickým potvrzením; jak ukáže i následující studie, v případě Velké Británie tato teze neplatí, spíše naopak. V tomto ohledu nemá tedy neofunkcionalistická teorie ve smyslu zkoumání vzájemných vztahů mezi EU a jednotlivými členskými státy moc co nabídnout. Mezivládní přístup na straně druhé prezentuje významnost preferencí, zájmů a mocenského postavení jakožto určujících atributů přenosu svrchovanosti na unijní rovinu. Klíčovými aktéry zůstávají členské státy, které jsou ochotny přizpůsobit se v okamžiku, kdy vidí příležitost k posílení vlastního užitku. Tento argument zase odpovídá myšlenkám institucionalismu racionální volby. Mezivládní přístup, zejména pak liberálního charakteru, však spíše než na výzkum vzájemných vztahů mezi EU a členskými státy upírá svou pozornost na vysvětlení evropské integrace jako takové (Bulmer and Lequesne 2005: 5-8, Vink and Graziano 2007: 14-15).

Jedná-li se o europeizaci mezivládních politik, je třeba si uvědomit, že koncept europeizace hledá v tomto ohledu jakousi střední cestu mezi oběma zmíněnými klasickými přístupy (Wong 2007: 323-324). Z výše uvedeného je taktéž patrné, že vybrané typy nového institucionalismu, včetně důrazu na jednotlivé logiky, představují pro zkoumání vzájemných vztahů mezi EU a

členskými státy v rámci předkládaného textu vhodnější volbu, a jsou proto s to výzkum europeizace protiteroristické politiky uchopit lépe.

Metodologické ukotvení

Boj proti terorismu představuje pro výzkum europeizace velmi specifickou oblast. Zachování vnitřního pořádku a vnitřní bezpečnosti zůstává i nadále doménou jednotlivých členských států, což vyplývá především ze zachování jejich vnitřní suverenity. V tomto smyslu může být europeizace protiteroristické politiky, jež na unijní úrovni formálně jakožto společná politika neexistuje, považována spíše za proces postupného sbližování či přizpůsobování. Tento stav souvisí zejména s internalizací příslušných norem a plněním povinností vyplývajících ze samotného členství v organizaci nebo samotnou externalizací vnitřní bezpečnosti. Europeizace jakožto proces tedy v tomto případě podléhá vlivu idejí a legislativy nejen ze strany EU jako takové, ale i ze strany jednotlivých členských států či jiných aktérů. Problémy mohou nastat především v okamžiku určování vědecké kauzality, respektive stanovování příčin a následků. Koncept europeizace na jednu stranu zohledňuje skutečnost, že členské státy přijímají normativní pravidla, která přicházejí směrem od EU, ale na stranu druhou zároveň respektuje fakt, že ty samé členské státy tato pravidla přímo vytvářejí v kontextu mezivládní spolupráce. Z tohoto vyplývá, že členské státy nejsou pouze pasivními příjemci změn, ale rovněž aktivními hráči, snažícími se na unijní úrovni přenést své preference odpovídající jejich zájmům a požadavkům. Při respektování předešlého tvrzení je tedy nutné chápat europeizaci nejen jako proces, ale i neustále se měnící výsledek v rámci nadnárodní a národní roviny. Z ontologického hlediska tak plyne, že role struktury a aktéra je v tomto kontextu vzájemně se utvářející a podmiňující. Z epistemologického úhlu pohledu se poté prokazování europeizace jeví jako daleko slabší, nežli v případě politik komunitarizovaných (Featherstone 2003: 16-17, Wong 2007: 322-333, Major 2005: 177).

S výzkumem aplikace europeizace na politiky mezivládního charakteru bývá často spojeno přeceňování konceptu jako takového, tedy přisuzování veškerých změn existenci EU. Ovšem ne všechny přeměny, které se dějí na unijní či národní úrovni, lze takto pojímat. Je potřeba brát v úvahu i působení nejrůznějších vnitřních a vnějších vlivů. Europeizaci politik založených na mezivládní spolupráci lze navíc považovat spíše za socializační proces či postupnou transformaci, nežli za vynucenou modifikaci konkrétní oblasti. Důvod tohoto argumentu je prostý. Jak bylo uvedeno výše, protiteroristická politika na unijní rovině formálně neexistuje, neexistuje tedy ani společný model, kterému by se jednotlivé členské státy měly přizpůsobovat. V tomto ohledu EU slouží spíše jakožto společný rámec pro spolupráci, vzájemnou výměnu informací či platformu

pro přenos daných opatření v oblasti boje proti terorismu mezi jednotlivými členskými státy. EU tedy v tomto případě není možné považovat za zákonodárce. Konečnými aktéry v této oblasti i nadále zůstávají členské státy, a to i přes vzrůstající kompetence některých unijních orgánů v rámci protiteroristické politiky. V této souvislosti lze hovořit spíše o horizontálním pojetí europeizace, nežli o přímém vertikálním (Bulmer, Lequesne 2005: 14, Bulmer, Burch 2009: 24, Vink, Graziano 2007: 16, Radaelli, Pasquier 2007: 40).

Analýza protiteroristické politiky Velké Británie v kontextu národní a supranacionální roviny

Schengen

Vytvoření prostoru bez vnitřních hranic v 80. letech minulého století nemalou měrou ovlivnilo vývoj protiteroristické politiky, a to i navzdory tomu, že do oblasti boje proti terorismu explicitně nespadá. Schengenská dohoda (1985) měla dopad zejména na policejní spolupráci. Cílem bylo především její posílení v oblasti boje proti trestné činnosti spolu se zlepšením vzájemné výměny informací mezi signatářskými státy (Evropská společenství 2000b). Konkrétnější se ale v této sféře stala Schengenská prováděcí úmluva z roku 1990, jež je rovněž označována za jakýsi akční plán dohody předcházející a jejíž vstup v platnost se po všech problémech (zejména ratifikačních) uskutečnil až o celých pět let později (Druláková 2005: 27, 31). V souvislosti s bojem proti terorismu je důležitá zejména Hlava III, upravující policejní spolupráci, vzájemnou pomoc v trestních věcech či vydávání osob. Klíčová pro protiteroristickou politiku je však hlava následující, jež zřizuje Schengenský informační systém (dále jen SIS). Tento společný informační systém, jehož primárním cílem je ochrana veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, umožňuje přístup ke sdíleným informacím o osobách či věcech, které mohou být posléze určující i při samotném boji proti terorismu (Evropská společenství 2000a). Přesto, že Schengenské dohody nelze řadit k původním protiteroristickým nástrojům, měly na protiteroristickou politiku bezpochyby značný vliv. V rámci operativní báze k tomuto přispěl zejména SIS, jenž je považován za rozhodující prvek v kontextu sladování protiteroristické politiky (Zimmermann 2006: 125, Bureš 2011: 61).

Schengenský prostor se v průběhu let postupně rozšiřoval o další státy. V dnešní době tak zahrnuje téměř všechny evropské země. V tomto případě lze hovořit o jasné externalizaci vnitřní bezpečnosti, jež jde ruku v ruce s europeizací (Druláková 2009: 7). Na podporu tohoto tvrzení je možné užít i postřeh kompetentního experta, jenž říká, že:

Členské státy považují EU za rozšíření svého domácího prostoru. Prospěšnost EU by tedy primárně měla spočívat ve schopnosti zvyšování potřebných (bezpečnostních) standardů.

(Interview, Foreign and Commonwealth Office, srpen 2011)

Ve smyslu aplikace konceptu europeizace je možné užít i jednu z Olsenových definic tohoto jevu. Ta chápe europeizaci jakožto změnu v souvislosti s vnějšími teritoriálními hranicemi, jejíž součástí je i vznik nové formy vládnutí či utváření jednotného politického prostoru (Olsen 2002: 923).

Výjimkou co do členství se staly pouze Velká Británie a Irsko, jež se do společného prostoru plně nezapojily (Pikna 2010: 172) a jejichž vztah k Schengenu je upraven zvláštním protokolem (Peers 2006: 55). I přesto lze v této souvislosti hovořit alespoň o částečné europeizaci. Velká Británie se sice do společného prostoru nezačlenila, avšak existující dokumenty svědčí o snaze se ve specifických oblastech na spolupráci v rámci Schengenu podílet. Jedná se zejména o policejní a justiční spolupráci či dílčí účast na SIS (Rada Evropské Unie 2004).

V této souvislosti je třeba zmínit, že odmítnutí plného začlenění do Schengenského prostoru ze strany Velké Británie nebylo pouhým důsledkem britského euroskepticismu, ale přítomností kontextuálních proměnných v podobě nadnárodních a národních faktorů. Zatímco podmínky na unijní rovině jsou pro zúčastněné státy stejné, normy, hodnoty či pravidla, stejně tak jako vnímání změn v rámci hranic, jsou mezi aktéry chápány odlišně. Vysvětlení částečného zapojení do určitých aspektů Schengenského acquis lze podat skrze užití logiky vhodnosti. Případné změny v kontextu hraniční politiky totiž mohou ohrozit britské chápání spravedlnosti a související otevření hranic by posléze vedlo ke změnám, jež by se v negativním slova smyslu dotkly britských občanů (Wiener 1999: 459-460). Nicméně je i v tomto případě možné aplikovat převažující logiku výhodnosti. Občané Velké Británie totiž na tomto základě mohou využívat předností, plynoucích z volného pohybu uvnitř společného prostoru. Stejně tak přínosná je pro zemi i samotná spolupráce v rámci SIS (Druláková 2009: 11-12). Aspekt výhodnosti navíc vyplývá též ze závěrů zprávy horní komory britského parlamentu. Částečné zapojení do Schengenského acquis totiž odpovídá především samotným zájmům Velké Británie. A v případě nezačlenění by mohl být vliv země na oblast justice a vnitra značně omezen s tím, že by se více zohledňovaly preference jiných států oproti potřebám Velké Británie. Na druhou stranu však Velká Británie zůstala v tomto směru „efektivně izolována“ (House of Lords 1999). Výše uvedené argumenty potvrzuje i národní expert slovy:

V rámci Schengenu se podílíme pouze na elementu policejní spolupráce. A v kontextu Schengenského informačního systému vidíme výhodu být součástí tohoto mechanismu pro vzájemnou výměnu informací. Neumím si ale představit, že by se Velká Británie stala plným členem Schengenského prostoru. (Foreign and Commonwealth Office, srpen 2011)

A nemyslím si, že EU by mohla naše rozhodnutí v tomto směru jakkoliv ovlivnit. Z tohoto pohledu zůstává Velká Británie značně nezávislá. Avšak v rámci výhod, které získáváme z aspektů policejní spolupráce, vidím určité europeizační tendence ve smyslu vzájemného vlivu. (Interview, Cabinet Office, srpen 2011)

V případě Schengenského prostoru a Velké Británie lze tedy pozorovat omezenou europeizaci ve smyslu částečného zapojení do určitých elementů tohoto celku a naopak je možné ve větší míře vysledovat logiku výhodnosti, na níž se současně shodují akademici i národní experti. Vzhledem k národním bezpečnostním zájmům, týkajícím se zejména ochrany před vysokou mírou ilegální migrace, si země v tomto ohledu uchovává své vlastní modely a postupy. Je zřejmé, že v schengenském systému se Velká Británie bude i nadále podílet především na aspektech, jež odpovídají jejím preferencím v kontextu policejní spolupráce a vzájemné výměny informací. Tato skutečnost rovněž odpovídá tomu, že Velká Británie více upřednostňuje spolupráci praktické povahy, obzvláště pokud jde o otázky justice a vnitra. V okamžiku, kdy Velká Británie uzná za vhodné, s ohledem na své bezpečnostní priority, se plně zapojit do všech prvků Schengenského prostoru, učiní tak. Do té doby lze předpokládat, že EU nebude s to Velkou Británií v tomto směru výrazně ovlivnit. Z uvedeného tedy vyplývá, že Velká Británie bude více participovat ve strukturách, jež jí přinášejí nějaký užitek, jsou pro ni svým způsobem výhodné, neodporují zakotveným modelům a spíše sehrávají doplňující roli ke stávajícím procesům.

Europol

Evropský policejní úřad (dále jen Europol) byl oficiálně ustaven Maastrichtskou smlouvou na počátku 90. let minulého století. Tato instituce oficiálně zahájila svoji činnost o několik let později v roce 1999, po ratifikaci Úmluvy o založení Evropského policejního úřadu ze strany všech členských států EU (Pikna 2010: 202-203).

Europol představuje významného aktéra, jehož hlavní náplň spočívá zejména v usnadnění výměny informací, operativně-technické či analytické podpoře svých členů nebo pravidelném vydávání strategických zpráv typu TESAT apod. (Europol 2011a).

Z hlediska europeizace byl v případě Europolu užít „top-down“ přístup. Rozhodnutí o vzniku této instituce totiž nebylo formováno ze strany národních policejních orgánů, tedy „bottom-up“ perspektivou, ale jednalo se o rozhodnutí shora, a to skrze politické a legislativní orgány EU. Europol tak v tomto ohledu představuje výjimku v kontextu ostatních mezinárodních policejních organizací, jež byly naproti tomu utvořeny opačným směrem, prostřednictvím jiných policejních institucí (Deflem 2006: 340, 354).

Tato skutečnost může dle některých badatelů napomoci k vysvětlení neochoty států a jejich příslušných bezpečnostně-zpravodajských orgánů spolupracovat v rámci této instituce (Bureš 2011: 87). Toto tvrzení ale zcela určitě nelze užít v případě Velké Británie, což dokazují i následující citace.

Velká Británie má s Europolem velmi blízké pracovní vztahy. Spolupráce je tedy na velmi dobré úrovni. V Europolu působí naši policejní experti. A rovněž probíhají kontakty skrze pracovní skupiny v Bruselu. (Interview, Home Office, srpen 2011)

Policejní spolupráce je velice důležitá vzhledem k možné brožbě, jíž Evropa čelí jako celek. Z tohoto důvodu považujeme takovouto kooperaci skrze Europol za přidanou hodnotu k naší čisté národní aktivitě. (Interview, Foreign and Commonwealth Office, srpen 2011) [...] *Navíc ze zapojení do struktur Europolu mohou pro Velkou Británii plynout další výhody.* (Interview, Cabinet Office, srpen 2011)

Argumentace může být podpořena i dalšími skutečnostmi, například v podobě ředitele Europolu, britského občana, Roba Wainwrighta, či nejvyššího početního zastoupení Velké Británie v haagské centrále (Europol 2011b), což je odůvodňováno slovy:

[...] *Velká Británie se bojem proti terorismu zabývá již delší dobu, čemuž odpovídá i větší počet zainteresovaných lidí na této práci. A z tohoto důvodu má Velká Británie i jedno z největších zastoupení v Europolu.* (Interview, Home Office, srpen 2011)

Europol, jenž v současnosti prezentuje jednoho z nejdůležitějších hráčů v kontextu boje proti terorismu, představuje významný policejně-operativní orgán, v němž se sdružují a vzájemně spolupracují národní jednotky z jednotlivých členských států, jež dle Úmluvy musejí členské státy povinně zřídit či určit (Evropská společenství 1995: 16). Takovéto uspořádání instituce,

spočívající na provázanosti a společné komunikaci, přispívá i k obecnému zvýšení efektivnosti spolupráce v boji proti terorismu.

Velká Británie svůj závazek v tomto směru splnila a ustavila orgán SOCA (Serious Organised Crime Agency), hostící národní jednotku Europolu, jež slouží záměrům policejní spolupráce napříč EU. Současně se zvyšující se intenzitou komunikačních vazeb s ostatními členskými státy a rozdílnými zkušenostmi v těchto záležitostech tak dochází ke vzájemnému ovlivňování jednotlivých aktérů. Ti pak reagují na danou situaci, což je posléze doprovázeno i nutnými změnami (O'Neill 1996: 4-5). Tento výrok lze aplikovat i na Velkou Británii, jež se z pozice zkušeného hráče s bojem proti terorismu snaží působit i na ostatní členy EU v rámci zlepšování norem či přebírání určitých aspektů v kontextu národních protiteroristických politik. Tuto tezi potvrzují i zkušenosti národních expertů na danou problematiku:

Ve srovnání s ostatními členskými státy se Velká Británie věnuje protiteroristické politice již delší dobu [...] máme tedy větší počet zdrojů a především zkušeností oproti jiným členským státům. (Interview, Home Office, srpen 2011) [...] Velká Británie též představuje partnera, jenž může napomoci ostatním členským státům ve vylepšování příslušných bezpečnostních standardů, v čemž koneckonců vidí přidanou hodnotu i Velká Británie, pro niž je důležité, aby i ostatní členské státy pochopily, odkud vyvěrá případná hrozba apod. (Interview, Foreign and Commonwealth Office, srpen 2011)

Z výše uvedeného je možné vyvodit skutečnost, že Velká Británie odpovídajícím způsobem přizpůsobila své institucionálně-organizační zázemí a plně se na aktivitách v rámci Europolu podílí. Lze též tvrdit, že Velká Británie tam, kde je to možné, preferuje spíše tzv. „cross-loading“ přístup. Z čehož vyplývá, že dává přednost sdílení svých zkušeností, výměně informací a osvědčených postupů, popřípadě modelů v kontextu protiteroristické politiky, a to jak v rámci EU, tak v ostatních členských státech. Opět je možné v tomto případě pozorovat spíše logiku výhodnosti. Do té míry, do jaké Velká Británie považuje celkově spolupráci za výhodnou a komplementární ke své vlastní domácí činnosti, je poté ochotna se přiměřeně zapojit do příslušných supranacionálních struktur. Lze zaznamenat i prioritu Velké Británie ve smyslu spolupráce v rámci nadnárodních policejních struktur. Na rozdíl od jiných oblastí je oblast policejní spolupráce ta, do níž je Velká Británie ochotna zapojit své síly, a podílet se tak na řešení souvisejících problémů. Vzhledem ke skutečnosti, že se Velká Británie z mnoha důvodů, mezi něž patří kupříkladu dlouhá tradice boje proti terorismu, letité zkušenosti či zakotvené modely protiteroristické politiky, snaží být vůdcem protiteroristické politiky na unijní úrovni, může i

instituce v podobě Europolu sloužit jakožto nástroj kontroly a prosazování vlastních zájmů právě v oblasti policejní kooperace. Následně může Europol sloužit i jako platforma, v jejímž rámci může Velká Británie ovlivňovat jednotlivé členy v kontextu policejní sféry.

Evropský zatýkací rozkaz

Evropský zatýkací rozkaz (dále jen eurozatykač), přijatý Rámcovým rozhodnutím ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy (Council of the European Union 2002), představuje jeden z nejdůležitějších a rovněž v praxi nejvíce užívaných nástrojů EU v boji proti terorismu. Těž patří k evropským instrumentům, na nichž lze velice dobře prokázat samotnou europeizaci. V tomto případě se jedná o europeizaci trestního práva (Tomášek 2009) a soudní moci (Mégie 2009), respektive justiční spolupráce v trestních věcech. Dokument byl implementován ze strany všech členských států, a to i přesto, že samotný implementační proces se v některých státech neobešel bez souvisejících komplikací a následných implementačních zpoždění (Commission of the European Communities 2006).

Prvotní myšlenka vzniku tohoto institutu se zrodila již koncem 90. let minulého století. Klíčovým impulsem pro finální přijetí se však staly až události z 9/11 (O'Mahony 2007: 2). Eurozatykač stojí na zásadě zrušení extradičního procesu mezi jednotlivými členy Unie a jeho nahrazení systémem předávání odsouzených či podezřelých osob v rámci činnosti soudních orgánů, což má vést ke značnému zjednodušení a urychlení celého postupu. Představuje tak první konkrétní opatření na poli trestního práva, implementující princip vzájemného uznávání, jenž je považován za základní kámen justiční spolupráce.³

Eurozatykač v sobě zahrnuje citlivou oblast justice, jež doposud spočívala v rukou jednotlivých členských států, a tvořila tak důležitou součást jejich národní suverenity (Gay 2006: 1). Význam tohoto nástroje tedy spočívá v aktu samotného přenesení suverenity na nadnárodní úroveň, a to ve prospěch celého integračního uskupení a všech jeho členů. Eurozatykač nabyl své platnosti v lednu 2004 (Mackareel 2007: 37). V praktické podobě představuje žádost jednoho státu (respektive jeho příslušného justičního orgánu) o spolupráci druhého státu při pátrání, zadržení či vydání konkrétní osoby, vůči níž bylo vydáno soudní rozhodnutí a jež se má toho času nacházet na území daného osloveného státu (Druláková 2005: 85). Eurozatykač je tak postaven na zásadě vzájemné důvěry a vzájemného uznávání ve sféře justičních systémů a trestního práva

³ Články 5 a 6.

jednotlivých členských států (Pikna 2011: 254). V neposlední řadě obsahuje na 32 trestných činů, terorismus nevyjímaje, při jejichž spáchání je možná jeho aplikace v praxi (Vierucci 2004: 275).

Zajímavostí je, že prvotní myšlenka nahrazení původních extradičních standardů eurozatykačem přišla od britské vlády, jež měla s podobnými mechanismy notné zkušenosti (Fischera 2009: 73). Předchozí výrok, z něhož lze odvodit zjevný britský vliv v případě tohoto uniijního nástroje, společně s přítomností logiky vhodnosti a výhodnosti (viz níže) je možné podpořit i následujícím tvrzením ze strany kompetentního odborníka z praxe.

Na uniijní rovině se snažíme prosadit legislativu, o níž si myslíme, že by mohla být přínosná pro EU jako celek, potažmo pro členské státy jako takové. Tímto způsobem můžeme zajistit ve velké míře jednotnou úroveň. (Interview, Home Office, srpen 2011)

Velká Británie navíc v této souvislosti patřila do skupiny států, které se již v roce 2002 dohodly na dřívějším přijetí eurozatykače, oproti formálně stanovenému lednu 2004. Ve Velké Británii tak začal platit o rok dříve, tedy od ledna 2003 (Druláková 2005: 86). Eurozatykač byl do britského právního řádu implementován tzv. Extradičním aktem z roku 2003, jenž vstoupil v platnost v lednu 2004, a to v souladu s ostatními evropskými partnery a původním záměrem britské vlády (Walker 2009: 28). Předešlé skutečnosti v tomto ohledu potvrzují velmi aktivní přístup ze strany britských vládních orgánů v kontextu implementace určitých (potřebných) protiteroristických nástrojů, o němž svědčí i následná citace z úst národních expertů:

Velká Británie je obecně velice činná, pokud jde o implementaci příslušné evropské legislativy. *(Interview, Home Office, srpen 2011)* [...] v rámci implementačního procesu daných protiteroristických opatření jsme tedy též velmi aktivní. *(Interview, Cabinet Office, srpen 2011)*

Je však třeba připomenout, že Velká Británie má celkem 4 oddělené jurisdikce, což samotnou implementaci činí více komplexní. Z tohoto důvodu jsou v Extradičním aktu vymezené sekce, jež platí pouze pro konkrétní regionální celek.⁴ Další odlišností je existence nepsané ústavy Velké Británie, jež se od ostatních evropských ústav diferencuje svou značnou flexibilitou. Na tomto základě proběhl samotný implementační proces ve Velké Británii celkem hladce. Vláda, vyznačující se většinou v parlamentu, totiž měla velký zájem na přijetí tohoto významného protiteroristického nástroje. Princip vzájemného uznávání pro Velkou Británii,

⁴ Tímto se rozumí Wales, Skotsko a Severní Irsko.

jakožto jedné z mála zemí EU založené na zvykovém/obyčejovém právu, poskytovalo záruku zvýšení justiční spolupráce a nikoliv vznik evropského justičního „superstátu“, stejně jako nebylo potřeba se více přizpůsobovat evropskému trestnímu právnímu systému (Sievers 2007: 15). Nutno ještě podotknout, že Extradiční akt z roku 2003 nepředstavoval pouhou implementaci eurozatykače, ale především pak rozsáhlou reformu britské extradiční legislativy s kořeny v 19. století (Padfield 2007: 253-255). I přesto, že Velká Británie vůči eurozatykači zaujala vesměs pozitivní přístup, existují v rámci Extradičního aktu určité pojistky zabezpečující případné odmítnutí jeho aplikace v praxi (Sievers 2007: 18).

V souhrnu je z výše uvedených zdrojů patrná přítomnost logiky vhodnosti i výhodnosti, jež při inkorporaci eurozatykače do britského právního systému sehrály významnou roli. Tento fakt stvrzuje i obsah následných citací odborníků, kteří při otázce ohledně výskytu zmíněných logik odpověděli slovy:

Myslím, že lze pozorovat obě dohromady. Evropský zatykácí rozkaz byl pro nás zásadní především po teroristických útocích ze 7/7 a v okamžiku, kdy jsme pochopili podstatu mezinárodního terorismu [...] kdy jsou teroristické útoky plánované v jedné evropské zemi a provedené ve druhé. Pomocí eurozatykače jsme například mohli zatknout osoby podezřelé z teroristických útoků ve Španělsku. Z tohoto důvodu je eurozatykač považován za velmi užitečný a úspěšný. (Interview, Cabinet Office, srpen 2011) [...] Evropský zatykácí rozkaz byl v praxi užít i při zatykání jednoho z podezřelých z útoků ze 7/7 v Itálii. (Interview, Home Office, srpen 2011)⁵

Je zcela zřejmé, že v souvislosti s eurozatykačem proběhla ve Velké Británii jasná europeizace části trestního práva, jež na domácí půdě přispěla i k transformaci související legislativy. Vzhledem k bohatým zkušenostem se systémem extradičního řízení lze pozorovat i snahu země výrazně ovlivnit supranacionální úroveň. V tomto ohledu je možné hovořit o počáteční „bottom-up“ iniciativě. Eurozatykač jakožto unijní nástroj v boji proti terorismu v souvislosti s Velkou Británií zahrnuje kombinaci logiky výhodnosti i vhodnosti. Pro Velkou Británii se eurozatykač stal prioritou zejména po teroristických útocích z roku 2005. Impuls ale představovaly též útoky na španělskou metropoli o rok dříve. V tomto smyslu tak jeho samotné přijetí odpovídalo britským národním bezpečnostním zájmům, byl pro zemi výhodný. Na druhou

⁵ Teroristickými útoky ze 7/7 se rozumí bombové útoky provedené v létě 2005 na hromadnou městskou dopravu v Londýně. Konkrétně se jednalo o vybuchlé nálože v metru a autobusu. Útoky si vyžádaly na několik desítek obětí. Z pozdějšího vyšetřování pak vyplynulo, že za těmito útoky nestála mezinárodní teroristická organizace, nýbrž mladí muslimští občané Velké Británie převážně pákistánského původu.

stranu se jevil vhodným z hlediska potřeby celoevropské spolupráce v kontextu protiteroristické politiky, jež musela adekvátně reagovat na terorismus s mezinárodním přesahem, vyžadujícím především společný postup. Načasování navíc vyhovovalo i potřebné reformě britského extradičního systému.

Strategie EU pro boj proti terorismu

Teroristické útoky na Londýn z roku 2005 výrazným způsobem ovlivnily další dění v kontextu boje proti terorismu na národní i unijní úrovni. Byla to koneckonců právě Velká Británie, tehdy předsedající EU, jež přišla s návrhem nové evropské protiteroristické strategie (Bureš 2011: 71).

Strategie EU pro boj proti terorismu byla přijata Evropskou radou v listopadu 2005 a na jejím vzniku se mimo jiné podílel i protiteroristický koordinátor. Tento dokument představuje shrnutí důležitých aspektů protiteroristické politiky do jednoho rámce, a lze jej tak označit za kompaktní a ucelenou strategii v oblasti evropského boje proti terorismu (Pikna 2010: 317).

Strategie je postavena na 4 základních pilířích, a to prevence, ochrana, pronásledování a odpověď. První pilíř spočívá v zabránění odklonu lidí směrem k terorismu, prostřednictvím boje proti příčinám tohoto jevu, jež mohou vést k další radikalizaci a náboru jak v rámci Evropy, tak i globálně. Druhý se pak opírá o ochranu obyvatel a kritické infrastruktury, včetně snížení zranitelnosti vůči teroristickým útokům a zlepšení bezpečnosti na hranicích či dopravě. Cílem předposledního pilíře je pronásledování a vyšetřování teroristů v EU i ve světě a jejich předvedení před spravedlivý soudní proces. Poslední z uvedených pilířů je založen na připravenosti členských států na potenciální teroristické útoky, a to v souladu s principem solidarity, dále pak na zvládnutí a minimalizaci negativních důsledků útoku pomocí zlepšení všech příslušných kapacit. Vzhledem k tomu, že primární zodpovědnost za boj proti terorismu mají stále v rukou jednotlivé členské státy, EU zde funguje jako jakási přidaná hodnota. Ta je pak spatřována v posílení národních kapacit, zlepšení evropské spolupráce, rozvoje kolektivních schopností a v neposlední řadě i v podpoře mezinárodního spojení (Council of the European Union 2005: 3-4).

Jak již bylo uvedeno výše, velký vliv při formování a přijímání protiteroristické strategie sehrála Velká Británie. V průběhu svého evropského předsednictví ve druhé polovině roku 2005 přišla s návrhem, aby se v dosavadní protiteroristické agendě učinil pořádek v podobě jednoho dokumentu, jenž by vedl k zeštíhlení a větší efektivitě. Při zpracovávání návrhu nové evropské strategie v boji proti terorismu tak zohlednila svoji vlastní protiteroristickou strategii, kterou postupně formovala již od roku 2003, a jejíž první revize většího rozsahu pochází z roku 2009

(Home Office UK 2011). Strategie EU pro boj proti terorismu byla tedy ve své podstatě postavena na britské protiteroristické strategii. Obě strategie tudíž vycházely z víceméně stejných strategických cílů, resp. pilířů (Coolsaet 2010: 860).

V tomto ohledu lze říci, že se nejedná o „top-down“ přístup, ale spíše o „bottom-up“ perspektivu. Stejně závěry, jež přinášejí shodu s předešlými tvrzeními, lze vyvodit i z praktických zkušeností odborníků na národní rovině:

CONTEST byla reakcí na teroristické útoky ze 7/7 a následně byla exportována na unijní úroveň. (Interview, Cabinet Office, srpen 2011) [...] strategie EU pro boj proti terorismu je tak odrazem britské protiteroristické strategie. Z tohoto hlediska lze říci, že se jedná spíše o „bottom-up“ perspektivu. (Interview, Home Office, srpen 2011; Interview, EU Representation in the UK, prosinec 2010) [...] unijní strategie pro boj proti terorismu byla tedy ovlivněna britskou protiteroristickou strategií [...] Velká Británie totiž považuje za velmi důležité, aby EU hovořila v této oblasti stejným jazykem. Nelze tvrdit, že britská strategie je perfektní ve všech svých oblastech, ale lze ji považovat za dobrý model protiteroristické politiky [...] (Interview, Foreign and Commonwealth Office, srpen 2011) [...] protiteroristickou strategií Velké Británie (CONTEST) tedy nelze od evropské protiteroristické agendy oddělit, jelikož spolu úzce souvisejí a vzájemně se ovlivňují. (Interview, Police, UK, červenec 2011)

Uvedené citace v souvislosti s unijní protiteroristickou strategií jasně potvrzují „bottom-up“ přístup. Klíčová iniciativa vzešla ze strany Velké Británie, jež využila svého předsednictví k ovlivnění evropského boje proti terorismu a prosazení jedné ze svých bezpečnostních priorit. V tomto ohledu byla tedy unijní protiteroristická politika „UK-izována“.

Z předchozích výroků je též možné vyvodit skutečnost, že Velká Británie preferuje přenášení vlastní protiteroristické politiky na unijní úroveň. Za účelem vyšší efektivity prosazuje jednotný postup, přičemž vzorem bývají právě britské zakotvené modely. Obecně řečeno, Velká Británie se v této bezpečnostní oblasti snaží limitovat vliv ze strany EU a raději transferuje své vlastní strategie na evropskou rovinu. Řešení na supranacionální úrovni považuje za výhodnější a v konečném důsledku i účinnější v tom smyslu, že všechny členské státy, EU nevyjímaje, se budou řídit podle jednotných postupů a standardů. Rovněž tímto krokem může posléze ovlivnit i politiku či systémy boje proti terorismu ostatních členských států, což svědčí o „cross-loading“ perspektivě. Zároveň je ale třeba mít na paměti provázanost obou rovin. Britskou protiteroristickou politiku nelze oddělit od té evropské a naopak. Národní a posléze nadnárodní úroveň jsou z tohoto hlediska vzájemně provázané, a nelze je tak chápat separátně.

Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva po všech souvisejících ratifikačních komplikacích vstoupila v platnost na konci roku 2009. Představuje významný dokument, jenž v sobě zahrnuje potřebnou reformu celé organizace. Ve své podstatě vychází ze zamítnuté Ústavní smlouvy, přesto však přináší řadu změn, jež se zřejmě nejvíce promítly do oblasti justice a vnitřních věcí.

K jedné z největších změn bezpochyby patří nově zpracovaná úprava Prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Ta je totiž ponovu včleněna do sdílených pravomocí mezi EU a její členy, přičemž zůstává zachována stávající suverenita v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti. Zároveň jsou i nadále respektovány různé právní systémy a tradice členských států (Evropské dokumenty: texty zákonů 2009: 232). Oblast policejní a justiční spolupráce si uchovala mezivládní povahu, svoji roli zde ale výrazně posílily unijní instituce v podobě Evropské komise, Evropského parlamentu či Evropského soudního dvoru, jimž se v tomto ohledu navýšily související kompetence. Lisabonská smlouva nově tuto oblast, za předpokladu zachování specifické rozhodovací procedury, přesunuje do bývalého prvního pilíře. Zásadní změny lze pozorovat též v kontextu samotného hlasování. Zatímco doposud byla v oblasti justiční a policejní spolupráce požadována jednomyslnost, smlouva zavádí hlasování kvalifikovanou většinou, přesto se však vyskytují specifické okruhy, kde je jednomyslnost stále vyžadována. Transformace se dotkla i právních aktů; namísto rámcových rozhodnutí a rozhodnutí bez přímého účinku se budou nově přijímat akty v podobě směrnic a nařízení, které již přímý účinek mají. S touto změnou souvisí možnost tzv. přechodných období, která ale nejsou časově omezena, tzn., že záleží pouze na samotných členských státech, zda danou úpravu implementují, či nikoliv. Tohoto mechanismu využila například Velká Británie. Výjimka/opt-out se nově týká oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Tímto krokem se Velká Británie brání zmíněnému rozšíření kompetencí evropských institucí v této politicky citlivé otázce. Snahou je, aby určitá opatření zůstala v podobě, v jaké byla doposud, tedy před Lisabonskou smlouvou. Na druhou stranu tato výjimka pro Velkou Británii znamená například odpovědnost za vzniklé škody, jež nastanou v případě neúčasti země na provádění určitých legislativních opatření. V této souvislosti je třeba uvést i tzv. opt-in volbu, jež spočívá na základě možnosti podílet se na vybraných opatřeních (Úřad vlády 2008: 81-88).

V tomto ohledu je tedy nutné uvést několik skutečností, jež z Lisabonské smlouvy pro Velkou Británii v kontextu justice a vnitra vyplývají. Lisabonská smlouva Velké Británii v této citlivé oblasti poskytuje výběr mezi oběma zmíněnými volbami, tedy opt-out a opt-in možností.

Jak již bylo zmíněno, nově se výjimka v podobě opt-out vztahuje i na policejně-justiční spolupráci, což se stalo předmětem samotného vyjednávání o Lisabonské smlouvě. V okamžiku, kdy Velká Británie přijme u konkrétních opatření volbu opt-in, bude se na ni v souvisejících záležitostech vztahovat jurisdikce Evropského soudního dvora. V tomto případě však existuje pětiletá lhůta od vstupu smlouvy v platnost, jež Velké Británii umožňuje, aby se rozhodla, zdali bude jurisdikci evropského soudního orgánu akceptovat, či nikoli (Peers 2009: 2). V negativním případě by přišla na řadu volba opt-out. Uvedená fakta potvrzují i stanoviska národních expertů:

Velká Británie se musí rozhodnout, zdali přijmout jurisdikci ESD na všechna opatření, jež byla přijata před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, nebo zvolit opt-out, což znamená, že bychom je nemuseli implementovat a nebyli bychom jimi vázáni [...] samozřejmě opatření, u nichž byl stanoven opt-in, budeme v budoucnu implementovat. V současné době se však ještě nerozhodlo, probíhá potřebná analýza, a myslím, že to na vládní úrovni bude ještě otázkou velkých diskusí. (Interview, Cabinet Office, srpen 2011)

Oblast protiteroristické politiky vyřešila Velká Británie možností opt-in, což znamená, že se automaticky nestáváme součástí všech dohod v rámci JHA. Naopak máme vyjednané časové rozmezí, v němž se můžeme rozhodnout, zdali příslušnou normu implementujeme, či nikoliv. Velká Británie si tedy v tomto smyslu může vybírat. Z tohoto hlediska by totiž EU dle našeho názoru neměla být tím vůdcem, jelikož vnitřní bezpečnost spadá pod kompetence jednotlivých členských států. (Interview, Foreign and Commonwealth Office, srpen 2011)

Rozsáhlé změny v oblasti justice a vnitra se ve Velké Británii nesetkaly s ryze pozitivními ohlasy. Naopak, v mnoha ohledech se země vůči přeměnám vymezuje spíše negativně, respektive ve smyslu dalších výjimek. V kontextu politických diskusí se transformace jeví jako zásah do britské národní suverenity v otázkách vnitřní bezpečnosti. I přesto, že Velká Británie patří ke státům, jež v této oblasti prosazují jednotný postup, k přílišné „homogenizaci“ justice a vnitra se staví poněkud odlišně. Kritice se nevyhnulo ani nové nastavení v rámci hlasovacích procedur, jež do rozhodovacího procesu více zapojuje Evropský parlament (Donnelly 2008: 22). Tento krok představuje pro Velkou Británii zřejmě největší překážku, což koneckonců vyplývá i z následující citace:

„Největší změna či výzva, z Lisabonské smlouvy vyplývající, je pro Velkou Británii posílení role Evropského parlamentu v kontextu spolurozhodovací procedury v oblasti boje proti terorismu. V minulosti jsme

agendu bývalého třetího pilíře museli s Evropským parlamentem konzultovat, ale nemuseli jsme s nimi souhlasit, nyní je vše jinak. Na základě naší zkušenosti je pro nás ale daleko snazší přesvědčit v této oblasti Evropskou komisi, nežli Evropský parlament. Evropská komise tak pro nás představuje menší problém při dosahování toho, co potřebujeme dosáhnout. (Interview, Cabinet Office, srpen 2011)

Z předešlých tvrzení lze vyvodit pozici, o jejíž realizaci se Velká Británie pokouší v praxi. Tedy omezení přenosu kompetencí v takto citlivých otázkách vnitřní bezpečnosti na supranacionální úroveň, včetně zachování co nejvyšší míry národní suverenity v bezpečnostní politice. Zde se odráží i samotný postoj země vůči EU jako takové, Lisabonskou smlouvu nevyjímaje. Z dosavadního užšího kontaktu Velké Británie a Komise je též možné vyčíst snahu země spolupracovat s relativně silnějším hráčem v organizaci, jenž je označován za „evropskou vládu“ a především pak instituci s legislativní pravomocí. Tuto skutečnost může Velká Británie využít při následném prosazování vlastního vlivu směrem k EU, potažmo jednotlivým členským státům, a to v kontextu transferu vlastních protiteroristických modelů či strategií.

Závěr

Předložený text nabízí jeden z prvních pokusů o propojení výzkumu oblasti protiteroristické politiky s konceptem europeizace, jehož zakotvení lze nalézt zejména v teoriích nového institucionalismu. Na pozadí historického vývoje boje proti terorismu je v kontextu vybraných případů snaha ukázat proces vzájemných interakcí a působení mezi samotnou organizací a jejím členským státem v podobě Velké Británie. I přesto, že s podobným výzkumem mohou souviset určitá omezení, vyplynulo z analýzy několik následujících závěrů.

Vznik Schengenského prostoru bez vnitřních hranic v první řadě znamenal externalizaci vnitřní bezpečnosti, jež byla doprovázena související europeizací. Ve vztahu k Velké Británii lze však pozorovat pouze částečné zapojení. Ke klíčovým faktorům omezené spolupráce patřil v první řadě ostrovní charakter státu a odlišné nastavení systému hraničních kontrol. V tomto smyslu je tedy možné hovořit spíše o částečné europeizaci, a to v kontextu policejní a justiční spolupráce a dílčí účasti na SIS. Badatelé i odborníci se shodují zejména na uplatnění převažující logiky výhodnosti, z níž vyplývá volný pohyb osob a vzájemná výměna informací. Takováto forma začlenění obecně reflektuje zájmy a snahu země udržet si vliv na otázky justice a vnitra, z čehož rovněž plyne i přítomnost institucionalismu racionální volby. I přesto, že v dohledné době nelze v tomto ohledu předpokládat výrazné změny, bude Velká Británie s velkou

pravděpodobností i nadále prostřednictvím „efektivní izolace“ ovlivňovat záležitosti týkající se vnitřní bezpečnosti a čerpat výhody, jež se jí z částečného zapojení naskytují.

Další významný subjekt v rámci protiteroristické politiky představuje policejně-operativní orgán v podobě Europolu. Samotný vznik této instituce souvisí s europeizací ve formě „top-down“ přístupu, kdy prvotní impuls vzešel ze supranacionální úrovně. Přesto, že někteří akademici upozorňují na neochotu členských států v rámci tohoto tělesa spolupracovat, jsou na základě praktických zkušeností britských národních expertů vztahy s Europolem považovány za dobré a především pak důležité, a tudíž toto tvrzení nelze na Velkou Británii zcela aplikovat. Naopak, při narůstající intenzitě vzájemné komunikace mezi zúčastněnými aktéry dochází k logickému vyústění v podání interaktivního působení a ovlivňování. V této souvislosti lze tedy zaznamenat převažující „cross-loading“ perspektivu v rámci příslušné kooperace. Tento argument o to více platí v případě Velké Británie, jež má oproti některým členům bohaté zkušenosti a zdroje a dá se říci, že v této oblasti tak preferuje transfer svých modelů napříč celou organizací. Z výše uvedeného lze opět vysledovat převažující logiku výhodnosti ve spojení s institucionalismem racionální volby. S ohledem na dílčí zapojení do Schengenského prostoru a plné spolupráce s Europolem je rovněž možné vyvodit i prioritu v kontextu praktické policejní součinnosti.

Ani zájmy v oblasti justice však nezůstaly stranou. O této skutečnosti svědčí jasná europeizace části trestního práva ve formě relativně hladké implementace eurozatykače do britského právního rámce. V otázce nahrazení původních extradičních systémů tímto unijním nástrojem sehrála Velká Británie významnou roli. Tehdejší britská vláda projevila v tomto ohledu velký zájem, jenž v sobě kombinoval aspekt vhodnosti i výhodnosti. Navíc, vzhledem k dlouholetým zkušenostem země se strukturou extradičního řízení lze sledovat i snahu o ovlivnění nadnárodní úrovně. Je tedy možné hovořit o počátečním „bottom-up“ přístupu a konečném „top-down“ pojetí. Na propojení obou zmíněných faktorů v podobě logiky vhodnosti a výhodnosti se navíc shoduje i akademická literatura s názory odborníků. Zatímco eurozatykač na straně jedné reflektoval britské národní bezpečnostní zájmy (racionalistický institucionalismus), na straně druhé odpovídal na potřebu společného postupu členských států v boji proti mezinárodnímu terorismu (institucionalismus sociologický).

Další významný mezník v kontextu protiteroristické politiky představovala Strategie EU v boji proti terorismu. I zde je patrný nezanedbatelný vliv ze strany Velké Británie, jež v průběhu svého předsednictví transferovala vlastní protiteroristickou strategii na supranacionální úroveň. Spíše než k europeizaci britské protiteroristické politiky tak došlo k „UK-izaci“ protiteroristické

politiky EU. V tomto případě rovněž panuje soulad mezi odbornou literaturou a národními experty. Tento krok je též ze strany Velké Británie považován za výhodnější (institucionalismus racionální volby), a to zejména ve smyslu užívání „jednotného jazyka“ všech členských států v této oblasti. Vzhledem k tomu, že britská protiteroristická strategie byla přenesena na unijní rovinu a některé z členských států přijaly evropskou strategii v boji proti terorismu za svou, lze kromě „bottom-up“ přístupu vyvodit i následnou „cross-loading“ perspektivu.

Dokument v podobě Lisabonské smlouvy se v politicko-bezpečnostním slova smyslu ve Velké Británii nesetkal s příliš pozitivními reakcemi. Na negativní ohlasy ohledně přílišné homogenizace upozornili nejen někteří z badatelů, ale v konečném důsledku se ukázaly i v samotném praktickém provedení. Vymezení vůči přílišné stejnorodosti citlivé oblasti vnitřních záležitostí se projevilo zejména ve vyjednání dalších výjimek. I přes konečnou ratifikaci smlouvy pro zemi v tomto směru platí odlišné podmínky. Z tohoto hlediska tedy lze hovořit o částečné europeizaci ve smyslu přijetí Lisabonské smlouvy (spíše logika vhodnosti/sociologický institucionalismus), na druhou stranu z pozice dohodnutých přechodných období a možností opt-out/opt-in volby vyplývá snaha o omezení unijního vlivu v rámci vnitřní bezpečnosti, s čímž souvisí i ochrana národní suverenity v oblasti justice a vnitra. Tento postoj Velké Británie je možné odvodit zejména z přesvědčení o tom, že vnitřní bezpečnost i nadále spadá k výsostně národním kompetencím a z tohoto hlediska by EU neměla zastávat vedoucí roli, ale spíše funkci zprostředkovatele a hráče, jenž koordinuje a usměrňuje aktivity členských států.

Tabulka 1: Shrnutí analytických závěrů

	Schengen	Europol	Eurozatykač	Protiter. strategie EU	Lisabon
Historický institucionalismus	(X)		(X)	(X)	(X)
Racionalistický institucionalismus	(X)	(X)	(X)	(X)	
Sociologický institucionalismus			(X)		(X)
Logika vhodnosti			X		(X)
Logika výhodnosti	X	X	X	(X)	
Top-down	(X)	X	(X)		(X)
Bottom-up			X	X	
Cross-loading		X		X	

Pozn.: Uvedená tabulka se snaží ukázat, že ke každému z případů nenáleží pouze jeden přístup, logika či teoretické vymezení. Naopak poukazuje spíše na různorodou kombinaci uvedených (převažujících) faktorů, jež souvisejí s průběhem celého europeizačního procesu u daného příkladu.

X – tímto způsobem jsou označeny faktory, jež jsou v textu explicitně uvedeny, a představují tak potvrzený výsledek samotného výzkumu.

(X) – tímto způsobem jsou naopak označeny faktory implicitní povahy, o nichž se text výslovně nezmiňuje, je ale zřejmé, že z něj vyplývají. Nepředstavují tak přímo potvrzené výstupy z realizovaného výzkumu, avšak je patrné, že je lze z výsledků následně vyvodit. V případě, že z empirických výstupů plyne jedna z uvedených logik, je takto označen i příslušný institucionalismus, jenž k ní dle počátečního teoretického vymezení náleží.

Z výše uvedeného plyne, že obecně v případě Velké Británie převažuje zejména „bottom-up“, potažmo „cross-loading“ přístup, jež jsou důsledkem snahy ovlivňovat supranacionální úroveň a mítí vedoucí postavení na evropské rovině v záležitostech, týkajících se souvisejících bezpečnostních témat. Důvod je prostý. Velká Británie se řadí mezi členské státy s bohatou zkušeností v boji proti terorismu, a EU nebo členské státy se tak mohou inspirovat její dlouholetou historickou tradicí v této oblasti. I přesto je možné v některých případech vysledovat též „top-down“ pojetí. Nutno však říci, že všechny perspektivy je potřeba vnímat optikou vzájemných kombinací, nikoliv odděleně.

Vzhledem k zakotvenému protiteroristickému modelu lze taktéž předpokládat, že Velká Británie bude v souvislosti s razantními změnami více rezistentní vůči vnějšímu vlivu a naopak se bude snažit svůj vlastní model přenést na unijní rovinu. Předchozí tvrzení odpovídá zejména argumentům historického institucionalismu. Jde tedy o to, jak může Velká Británie ovlivnit EU tak, aby bylo možné její výraznější zapojení do nadnárodních struktur. Země vnímá EU spíše jako užitečný rámec a mechanismus pro spolupráci v kontextu bezpečnostní oblasti. Toto platí zejména v případech, kde je taková kooperace pro zemi výhodná a vede k simplifikaci vztahů mezi jednotlivými členskými státy. EU tedy ze strany Velké Británie není pokládána za aktéra, jenž musí být v každé situaci nutně následován, jinými slovy ne vždy je v této citlivé oblasti nezbytné vstřebávat vliv, jenž pochází z nadnárodní roviny. V situaci, kdy to není povinné, dává Velká Británie přednost svým vlastním modelům, o něž se ráda podělí jak s EU, tak i ostatními členskými státy. Unie je spíše považována za komplementární těleso, jež může rozvíjet národní/domácí protiteroristické politiky a přispívat k jejich vylepšování. Velká Británie tedy v tomto ohledu ztvárňuje velice aktivního hráče, jenž ve sféře boje proti terorismu usiluje o vedoucí roli v rámci celé organizace.

Seznam literatury

Uvedené elektronické zdroje jsou ověřeny ke dni 19.12.2011.

Oficiální dokumenty

Commission of the European Communities (2006): Report from the Commission based on Article 34 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States (revised version), COM(2006)8 final, on-line zdroj. [aktuální ke dni 14.8.2011]

Council of the European Union (2002): Official Journal of the European Communities: Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States (2002/584/JHA), L 190/1, on-line zdroj. [aktuální ke dni 12.8.2011]

Council of the European Union (2005): The European Union Counter-Terrorism Strategy, (14469/05. REV 4), on-line zdroj. [aktuální ke dni 23.8.2011.]

Europol (2011a): About Europol: Introduction, on-line zdroj. [aktuální ke dni 1.12.2011]

Europol (2011b): Member States: United Kingdom, on-line zdroj. [aktuální ke dni 22.8.2011]

Evropská společenství (1995): Úřední věstník ES: Úmluva o zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu), založená na článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, C 316/2, on-line zdroj. [aktuální ke dni 22.8.2011]

Evropská společenství (2000a): Úřední věstník ES: Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985, L 239/19, on-line zdroj. [aktuální ke dni 12.7.2011]

Evropská společenství (2000b): Úřední věstník ES: Dohoda mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, podepsaná v Schengenu dne 14. června 1985, L 239/13, on-line zdroj. [aktuální ke dni 12.7.2011]

Home Office UK (2011): Counter-terrorism Strategy (CONTEST), on-line zdroj.

Nyní již dostupná verze z roku 2011.

House of Lords (1999): European Communities – 7th Report, Session 1998-99, HL Paper 37 (paragraph 59), on-line zdroj. [aktuální ke dni 1.12.2011]

Rada Evropské Unie (2000): Úřední věstník ES: Rozhodnutí Rady ze dne 29. května 2000 o žádosti Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, aby se na ně vztahovala některá ustanovení schengenského *acquis* (2000/365/ES), L 131/43, on-line zdroj. [aktuální ke dni 12.7.2011]

Rada Evropské Unie (2004): Úřední věstník EU: Rozhodnutí Rady ze dne 22. prosince 2004 o uvedení v platnost částí schengenského *acquis* pro Spojené království Velké Británie a Severního Irska (2004/926/ES), L 395/70, on-line zdroj. [aktuální ke dni 12.7.2011]

Sekundární literatura

- Argomaniz, J. (2009): Post-9/11 institutionalisation of European Union counter-terrorism: emergence, acceleration and inertia. *European Security*. Vol. 18, No. 2, pp. 151-172.
- Börzel, T. – Risse, T. (2003): Conceptualizing the Domestic Impact of Europe, in: K. Featherstone – C.M. Radaelli. (eds.): *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press.
- Bulmer, S. (2007): Theorizing Europeanization, in: P. Graziano – M. Vink. (eds): *Europeanization. New Research Agendas*. Houndmills, Palgrave Macmillan.
- Bulmer, S.- Burch, M. (2001): The „Europeanisation“ of central government: the UK and Germany in historical institutionalist perspective, in: G. Schneider-M. Aspinwall. (eds.): *The Rules of Intergration. Institutional Approaches to the Study of Europe*, Manchester, Manchester University Press.
- Bulmer, S.- Burch, M. (2009): *The Europeanisation of Whitehall - UK central government and the European Union*, Manchester, Manchester University Press.
- Bulmer, S. – Lequesne, CH. (2005, eds.): *The Member States of the European Union*, Oxford, Oxford University Press.
- Bures, O. (2011): *EU counterterrorism policy : a paper tiger?* England, Ashgate Publishing Limited.
- Coolsaet, R. (2010): EU counterterrorism strategy: value added or chimera? *International Affairs*. Vol. 86, No. 4, pp. 857-873.
- Deflem, M. (2006): Europol and the Policing of International Terrorism: Counter-Terrorism in a Global Perspective, *Justice Quarterly*. Vol. 23, No. 3, pp. 336-359.
- Donnelly, B. (2008): Justice and home affairs in the Lisbon Treaty: a constitutionalising clarification? *European Institute of Public Administration*, on-line verze (http://aei.pitt.edu/11043/1/20080509184107_SCOPE2008-1-4_BrendanDonnelly.pdf), [cit. 7.12.2011].
- Druláková, R. (2005): *Vnitřní bezpečnost Evropské unie: prostor svobody, bezpečnosti a práva*, Praha, Oeconomica.

- Druláková, R. (2009): Externalization and Europeanization of Internal Security in the EU: the Schengen Area and the European Arrest Warrant, Working Papers FMV, roč. 3, č. 2, on-line verze (http://vz.fmv.vse.cz/wp-content/uploads/2_2009.pdf) [cit. 7.5.2011].
- Evropské dokumenty: texty zákonů (2009): Smlouva o fungování Evropské unie, Praha, C.H. Beck.
- Featherstone, K. (2003): In the Name of „Europe“, in: K. Featherstone – C.M. Radaelli. (eds.): The Politics of Europeanization. Oxford: Oxford University Press.
- Fischera, M. (2009): The European Arrest Warrant and the Sovereign State: A Marriage of Convenience? European Law Journal. Vol. 15, No. 1, pp. 70-97.
- Gay, C. (2006): The European Arrest Warrant and its application by the Member States. European Issues (Robert Schuman Policy Papers), Vol. 23, No. 16, on-line verze (http://asser.nl/euowarrant-webroot/documents/cms_eaw_id1675_1_EuropeanIssues.16.pdf), [cit. 18.6.2011].
- Graziano, P. – Vink, P. (2007): Europeanization. New Research Agendas. Houdmills, Palgrave Macmillan.
- Hall, P.A. – Taylor, R.C.R. (1998): Political Science and the Three New Institutionalisms, in: K.Soltan – E.M.Uslaner – V.Haufler. (eds.): Institutions and Social Order, USA, The University of Michigan Press.
- Knill, Ch.- Lenschow, A. (2001): Adjusting to EU Environmental Policy: Change and Persistence of Domestic Administrations, in: M.G.Cowles- J.Caporaso- T. Risse. (eds.): Transforming Europe, USA, Cornell University Press.
- Kratochvíl, P. (2008): Teorie evropské integrace. Praha, Portál.
- Mackarel, M. (2007): The European Arrest Warrant – the Early Years: Implementing and Using the Warrant, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. Vol. 15, No. 1, pp. 37-65.
- Major, C. (2005): Europeanisation and Foreign and Security Policy: Undermining or Rescuing the Nation State? Politics. Vol. 25, No. 3, pp. 175-190.
- March, J.G – Olsen, J.P. (1998): The Institutional Dynamics of International Political Orders. International Organization. Vol. 52, No. 4, pp. 943-969.
- March, J.G – Olsen, J.P. (2004): The Logic of Appropriateness. Centre for European Studies ARENA Working Papers 04/09, on-line verze http://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arena-publications/workingpapers/working-papers2004/wp04_9.pdf, [cit. 10.12.2011].

- Mégie, A. (2009): Replacing and Displacing the Law: The Europeanisation of Judicial Power, CEPS Special Report, on-line verze (<http://aei.pitt.edu/10754/1/1813.pdf>), [cit. 9.5.2011].
- Olsen, J.P. (2002): The Many Faces of Europeanization, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 40, No. 5, pp. 921-952.
- O'Neill, M. (1996): EU cross-border policing provisions, the view from one of the Schengen opt out states, *International Journal of the Sociology of Law*, on-line verze (http://www.uaces.org/pdf/papers/0901/o_neill.pdf), [cit. 11.12.2011].
- O'Mahony, J. (2007): Bringing process back in: investigating the formulation, negotiation and implementation of the European Arrest Warrant from a policy analysis perspective, Conference Paper, on-line text.
- Padfield, N. (2007): The European Arrest Warrant: Between Trust, Democracy and the Rule of Law – The Implementation of the European Arrest Warrant in England and Wales, *European Constitutional Law Review*. Vol. 3, No. 2, pp. 253 – 268.
- Peers, S. (2006): *EU Justice and Home Affairs Law*. Oxford, Oxford University Press.
- Pikna, B. (2010): *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*, Praha, Linde.
- Radaelli, C.M. – Pasquier, R. (2007): Conceptual Issues, in: P.Graziano – M.Vink. (eds): *Europeanization. New Research Agendas*. Houndmills, Palgrave Macmillan.
- Risse, T.- Cowles, M.G. – Caporaso, J. (2001, eds.): *Transforming Europe*, USA, Cornell University Press.
- Sievers, J. (2007): Managing diversity: The European Arrest Warrant and the potential of mutual recognition as a mode of governance in EU Justice and Home Affairs, Conference Paper, on-line text.
- Tomášek, M. et alii. (2009): *Europeizace trestního práva*, Praha, Linde.
- Thelen, K. (1999): Historical Institutionalism in Comparative Politics, *Annual Review of Political Science*. Vol. 2, No. 1, pp. 369-404.
- Úřad vlády (2008): *Když se řekne Lisabonská smlouva, Perspektiva fungování Evropské unie podle nového právního rámce*, Praha, Odbor informování o evropských záležitostech.
- Vierucci, L. (2004): The European Arrest Warrant: An Additional Tool for Prosecuting ICC Crimes. *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 2, No. 1, pp. 275-285.
- Walker, C. (2009): *Blackstone's guide to The Anti-Terrorism legislation*. Oxford, Oxford University Press.

- Wiener, A. (1999): Forging Flexibility – The British ‚No‘ to Schengen. *European Journal of Migration and Law*, Vol. 1999, No. 1, pp. 441-463.
- Wong, R. (2007): Foreign Policy, in: P.Graziano – M.Vink. (eds): *Europeanization. New Research Agendas*. Houdmills, Palgrave Macmillan.
- Zimmermann, D. (2006): The European Union and Post 9/11 Counterterrorism: A Reppraisal. *Studies in Conflict and Terrorism*. Vol. 2006, No. 29, pp. 123-145.

Rozhovory

- Interview, European Commission Representation in the United Kingdom, prosinec 2010.
- Interview, Cabinet Office, srpen 2011.
- Interview, Home Office, srpen 2011.
- Interview, Foreign and Commonwealth Office, srpen 2011.
- Interview, British Transport Police, srpen 2011.